

Emlékezés Fabinyi Tihamérra (1890-1953), a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági tagjára

Remembering Tihamér Fabinyi (1890-1953), Member of the Directorate of the Hungarian Academy of Sciences

Fabinyi Tihamér jogtudós, ügyvéd, politikus, képviselő, felsőházi tag, kereskedelmi és pénzügyminiszter 1890. augusztus 7-én Hisnyóvizen (Gömör és Kis-Hont vármegye) született. 1944-ben, Magyarország német megszállását (1944. március 19.) követően, Svájcba emigrált. Svájcból 1945-ben az Amerikai Egyesült Államokba (USA) ment, ahol Bostonban (Massachusetts állam), 1953. június 11-én hunyt el.

Fabinyi Tihamért a Magyar Tudományos Akadémia 1940. április 11-én választotta az Igazgató Tanács tagjává. Megválasztásában döntő szempont volt tudományos munkássága. Tagságának megszüntetésére 1945. április 26-án, Kornis Gyula (1885-1958) elnöki hivatalának – Kornis Gyula 1945. március 7 és 1945. október 29. között volt az MTA elnöke – idején került sor.

Fabinyi Tihamér jogi tanulmányait a budapesti Magyar Királyi Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán, továbbá Berlinben, Lipcsében és Cambridge-ben végezte. Jog- és államtudományi doktorátust Budapesten szerzett 1913-ban. Fontos megemlíteni, hogy igen széleskörű nyelvismerettel (latin, ógörög, angol, francia, német és olasz) rendelkezett. Nyelvismerete befolyással volt hivatali, közéleti és politikai pályájának alakulására.

Fabinyi Tihamér legismertebb, sok tekintetben ma is aktuális könyve a választott bíráskodásról szóló, „A választott bíráskodás” című munkája (Budapest, 1920.). Ebben a könyvben a választott bíráskodás kialakulásának történetét is elemzi, különös tekintettel a római jogra, figyelembe véve és értékelően elemezve a jogi romanisztikai irodalomban kialakult nézeteket. Hangsúlyozza, hogy a római jog fejlődése során a választott bíráskodást egyfajta dualizmus jellemzi. Ez a dualizmus egyfelől a feleknek a magánjog (ius privatum) körébe tartozó megállapodásain, másfelől a praetori edictumon nyugszik, melyben a közjog (ius publicum) területén érvényesülő szempontok tekinthetők dominánsnak.

Fabinyi Tihamér elsősorban az 1911. évi I., a polgári perrendtartásról szóló törvény („Plósz-törvény”) magyarázatával és annak gyakorlatával („ius in praxi”) foglalkozott munkáiban. Figyelmet fordított a peres felek és a bíróság kapcsolatának nagy jelentőségű kérdésére, hangsúlyozva az alapelvek meghatározó jelentőségét. A perjog kodifikációjánál nézete szerint az alapelvek megfogalmazása és jogszabályba foglalása, az ún. Maximenschöpfung döntő fontossággal bír.

Szerzője volt „A polgári perrendtartás törvénye és joggyakorlata” című, kétkötetes munkának (Budapest, 1931.). Jól ismert, széles körben használt munkája „A polgári perrendtartás zsebkönyve” (Budapest, 1931.) című publikációja. Perjogi tankönyvet vagy perjogi tárgyú monográfiát azonban nem írt annak ellenére, hogy tekintélyes és befolyásos támogatója, „mentora”, Magyary Géza (1864-1928), a joghallgatók által nagyra értékelt, tudományos igénnyel írt „Magyar polgári perjog” (Budapest, 1913.) munka szerzője erre ösztönözte.

Kiemelendő, hogy Fabinyi Tihamér munkássága nemcsak az eljárásjog, hanem az anyagi jog területén is számottevő. Jelentősek magánjogi művei is. Ezek között említhetjük „Magyar magánjog mai érvényében” című könyvét (Budapest, 1929.).

Fabinyi Tihamér anyagi jogi és eljárásjogi tárgyú műve „Az örökösödési jog és örökösödési eljárás” című munkája (Budapest, 1935.), mely egy évtizeden át alapmunkának számított az elmélet és a joggyakorlat vonatkozásában egyaránt.

Említést érdemel, hogy számos tudományos tárgyú munkát közölt tekintélyes hazai és külföldi folyóiratokban.

Fabinyi Tihamér 1924-ben szerzett magántanári képesítést, azaz „habilitált” polgári perjogból a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán. 1927-től kezdődően a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen is oktatott. Nyilvános rendkívüli egyetemi tanári kinevezést 1940-ben kapott a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karára. A Jog- és Államtudományi Karon perjogot oktatott. Az 1911. évi polgári perrendtartás elemzése kapcsán előadásaiban és munkáiban hangsúlyozta, hogy ez a törvény teremtette meg a peres felek és a bíróság korszerű elvekre épülő együttműködését, mely nemzetközi összehasonlításban is példaértékű modellt jelent. A polgári perjogot nem tekintette értékeket nélkülöző, ún. „technikai jognak”.

Egyetemi tanulmányai elvégzését követően, 1913 és 1917 között, a budapesti Királyi Törvényszéken, majd a magyar királyi Curián, később a Hatásköri Bíróságon dolgozott bíróként. Bírói működését követően éveken át az Igazságügyi Minisztérium Törvényelőkészítő Főosztályán volt törvényszéki bírói beosztásban.

A Tanácsköztársaság idején, 1919 március végével kezdődően július végéig illetve augusztus hónap első hetéig az igazságügyi népbizottságon dolgozott alkalmazott bírói beosztásban. 1921-ben a Ganz Danubius Részvénytársaság jogügyi igazgatója lett. Utóbb Budapesten ügyvédi irodát nyitott. Ügyvédi irodájának komoly gazdasági és politikai befolyással rendelkező ügyfélköre volt. Fabinyi Tihamér titkára volt éveken át a Magyar Jogász Egyletnek is. Ebben a minőségében igen aktív tevékenységet fejtett ki.

A kiskundorozsmai választókerületben választották meg nemzetgyűlési képviselőnek, a Nemzeti Egység Pártja (NEP) jelöltjeként. Kereskedelemügyi miniszter volt Kenéz Béla (1874-1946) a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja utódként – Kenéz Béla Károlyi Gyula kormányában 13 hónapon át volt miniszter – 1932. október 1. és 1935. március 4. között Gömbös Gyula első kormányában. Fabinyi Tihamér kereskedelemügyi miniszterként döntő szerepet játszott az Ausztriával és Olaszországgal fennálló kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésében valamint a Dunáról a tengerekre irányuló hajózás megteremtésében. Nevéhez fűződik a transzkontinentális útvonal Budapestet Kecskeméttel összekötő szakaszának kiépítése és a hazai turizmus, idegenforgalom fejlesztése.

Imrédy Béla utódként, aki a Magyar Nemzeti Bank elnöke lett, 1935. január 6. és 1938. március 9. között – Gömbös Gyula második kormányában, majd 1936. október 12-vel kezdődően, Gömbös halálát követően Darányi Kálmán kormányában – pénzügyminiszter volt. A pécsi választókerületben 1935-ben ismét képviselővé választották. Imrédy lemondása után ideiglenes jelleggel a kereskedelemügyi tárca élén is ő állt 1935. január 6-ától március 4-ig. Utóda Bornemissza Géza (1895-1983) lett.

Az Imrédy Béla által kidolgozott ún. milliárdos „győri program”, melynek meghirdetésére 1938. március 5-én került sor Darányi Kálmán miniszterelnök Győrben tartott beszédében, képviselőházban történő elfogadásakor (1938. évi XX. törvénycikk) már nem volt a kormány (Darányi Kálmán kormánya) tagja.

Fabinyi Tihamér pénzügyminiszteri működése alatt helyreállt az államháztartási egyensúly, Magyarország rendezte külföldi adósságait és véget ért a népszövetségi pénzügyi ellenőrzés. Újraszabályozták a földosztás kapcsán felhalmozódott gazdaadósságokat és – legalábbis részben, ha nem is teljesen – azok rendezésére is sor került.

Utóda a pénzügyminiszteri poszton 1938. március 9-én Reményi-Schneller Lajos lett. Imrédy Béla 1938. május 14-én megalakult (első) kormányának már nem volt tagja. 1938. március 9-ét követően Fabinyi Tihamér kormányzati és politikai szerepet nem vállalt. Pénzügyminiszteri posztjáról történő lemondását követően a kormányzó örökös felsőházi tagnak nevezte ki. Már korábban, 1936-ban magyar királyi titkos tanácsos címet kapott.

Fabinyi Tihamér 1938 és 1944 között a Magyar Általános Hitelbank elnöke volt. 1943-tól kezdődően a Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete (TÉBE) elnökeként működött. Magas kitüntetései között említhetjük a Magyar Érdemrend nagykeresztjét és az Olasz Királyi Koronarend nagykeresztjét.

Fabinyi Tihamér tudományos munkássága a polgári eljárásjog és a magánjog területén egyaránt hazai és nemzetközi mércével mérve egyaránt színvonalas és ma is figyelmet érdemel.

Fabinyi Tihamér főbb munkái

A választott bíraskodás. Budapest, 1920.; Az öröklési jog és örökösödési eljárás. Budapest, 1929. (összeállítás és jegyzetek); Magyar magánjog mai érvényében. Budapest, 1929.; Magyary Géza. Emlékbeszéd a Magyar Jogászegylet 1929. évi október 20-iki teljes ülésén. Budapest, 1930; A polgári perrendtartás törvénye és joggyakorlata. I-II. kötet, Budapest, 1931. (összeállítás és jegyzetek); A polgári perrendtartás zsebkönyve. Budapest, 1931. és Az örökösödési jog és örökösödési eljárás. Budapest, 1935.

Felhasznált forrásmunkák

Hamza Gábor: Feljegyzés Fabinyi Tihamér (1890-1953), az MTA igazgatósági tagja (1940-1945) tudományos munkásságáról és közéleti szerepléséről. Jogelméleti Szemle 2013/4. <http://jesz.ajk.elte.hu> és Horváth E. Írisz: Magyary Géza élete és perjogászai munkássága. In: Iustum Aequum Salutare 12 (2016) 169-178. old.

Hamza Gábor
egyetemi tanár, az MTA rendes tagja
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar
e-mail: gabor.hamza@ajk.elte.hu